

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Validat,
Gina Lumei/CCI

A.2.2 / 3

Material informativ CONSILIEREA ȘCOLARĂ ȘI INTEGRAREA SOCIOPROFESIONALĂ

A.2.2. Campanie de informare a elevilor privind importanța consilierii și orientării profesionale

OBIECTIVE

- Corelarea funcțiilor esențiale ale consilierii cu metodele și tehnicile adecvate;
- exersarea unor metode de consiliere;
- conștientizarea responsabilităților și cerințelor etice profesionale ale consilierului.

CONCEPTE-CHEIE

- Consiliere-consilier;
- orientare școlară și profesio-nală;
- reorientare școlară și profe-sională;
- proiect profesional și de cari-eră.

Problema consilierii școlare este una considerată de importanță majoră în țările dezvoltate, preocupate de dezvoltarea tinerei generații. În această etapă istorică, în care rolul școlii este contestat – consilierea educațională pare a fi răspunsul pentru multe dileme. Unii experți consideră că soluția crizei școlii ar sta într-o abordare proactivă a posibilelor probleme cu care actualii elevi, viitorii absolvenți, se pot confrunta peste câțiva ani. Sociologi, antropologi, istorici, analiști economici, asistenți sociali – sunt chemați să facă echipă cu specialiștii în consiliere școlară. Elevul va fi beneficiarul unor programe echilibrate, de prevenire și de intervenție a consilierilor școlari.

În literatura de specialitate, dar chiar și în documentele oficiale internaționale referitoare la acreditarea consilierilor școlari, apar o serie de termeni specifici, care sunt utilizați pentru a desemna aceeași realitate: consiliere școlară, consiliere educațională, orientare școlară, consilier de orientare școlară și profesională.

CLARIFICĂRI CONCEPTUALE

Asociația Britanică de Consiliere: dă următoarea accepție termenului **consiliere**: “vorbim de o relație de consiliere atunci când o persoană (consilierul) este de acord în mod explicit să ofere timp, atenție și respect altei persoane (client). Scopul consilierii este de a oferi clientului șansa de a explora, de a descoperi și de a clarifica modalitățile optime de a-și trăi propria viață, de a avea o existență fericită”. Inițial, domeniul consilierii a fost identificat în mod eronat cu cel al psihoterapiei, pentru ca mai apoi sferile celor două activități să se delimiteze net din punct de vedere teoretic. Între cei doi termeni există diferențe semnificative: consilierea este o acțiune proactivă, în timp ce psihoterapia este intervenția postfactum (de remediere, de terapie).

În momentul actual, s-a conturat clar o serie de tipuri majore de consiliere psihosocială, în funcție de pag | 1 situație și de scopuri: consilierea individuală (tradițională), de grup, de familie, vocațională, consilierea

Inspectoratul Școlar Județean Vaslui

INTEGRAT – Integrare socio-profesională prin consiliere și practică la locul de muncă (Cod MySmsis 2014+:130639)
Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

multiculturală (*cross-cultural counseling*: în comunitățile multiculturale, pentru minorități etc) și consilierea educațională (care capătă nuanțe diferite în funcție de nivelul de școlaritate la care se raportează – școala primară, secundară, liceală sau superioară).

Orientarea (*guidance*) a fost termenul folosit pe scară largă în prima parte a secolului XX, ca desemnând totalitatea activităților pe care un consilier școlar le putea desfășura. La mijlocul secolului, în unele țări precum: Franța, Anglia, Olanda termenul preferat pentru acest specialist era *consilier de orientare* (*guidance counselor*).

Orientarea școlară și profesională reprezintă ansamblul acțiunilor opționale și consultative realizate prin modalități pedagogice, generale și speciale, subordonate, din punctul de vedere al conținutului, dimensiunii tehnologice/aplicative a educației, iar din perspectiva metodologică activității de asistență psihopedagogică și socială a cadrelor didactice, elevilor și părinților, proiectată la nivelul sistemului de învățământ, în vederea unor opțiuni corecte școlare și profesionale.

Pe lângă rolurile generale ale unui consilier (consiliere individuală, consiliere de grup, training, consultanță și dezvoltare organizațională), consilierul școlar mai este pregătit să desfășoare activități de evaluare, asistență în carieră, plasament, prevenire a problemelor de dezvoltare.

Profilul pieței de muncă, dramatic diferit de cel din anii '80, ne determină să considerăm că, pe lângă rolul de specialist în orientarea școlară și profesională, consilierul școlar este chemat să acționeze și pentru **reorientarea școlară și/sau profesională** a elevilor (de liceu) și a studenților. Reorientarea școlară și profesională este un domeniu la care, în România acestui moment, nu se face des apel decât în mod sporadic și nesistematic. În general, elevii sunt cei care decid încotro să se îndrepte, hotărârea lor fiind influențată de părinți, de grupul de prieteni și de propriile aspirații (mai mult bănuite, decât sondate corespunzător), și nu de intervenția efectivă a unui specialist. Reorientarea profesională din proprie inițiativă se face foarte rar sau deloc.

În acest sens, consilierii școlari din licee și facultăți sunt chemați să prezinte în fața viitorilor candidați specificul instituțiilor de învățământ superior pe care le reprezintă. În școlile occidentale, un mare volum de muncă este investit în crearea ofertei specifice (se editează broșuri care sunt distribuite gratuit în școli/licee, se organizează vizite, mese rotunde cu participarea consilierilor, există site-uri pe care orice elev le poate accesa și unde poate pune întrebări etc).

FACTORII CONSILIERII ȘI ORIENTĂRII

Principalii factori implicați și cu responsabilități în consiliere și orientare școlară și profesională sunt: școala, familia, unitățile economice, mass-media, alte instituții specializate.

Școala joacă un rol esențial atât prin structurile sale, ciclurile și tipurile de programe, cât și prin diversitatea obiectelor de învățământ, a ariilor curriculare, a acțiunilor specifice de orientare școlară și profesională (ore de dirigenție, activitatea consilierilor și psihopedagogilor).

Familia exercită o influență puternică asupra opțiunilor școlare și profesionale atât prin transferul unor modele ale părinților către urmași, cât și prin proiecția unor ambiții, neîmpliniri către aceștia.

Unitățile economice, prin parteneriatul cu instituțiile de formare a forței de muncă, devin un factor important în determinarea unor opțiuni profesionale atât prin propaganda pe care o fac produselor și producătorilor, cât și prin întâlniri ale elevilor cu specialiști, sponsorizări, burse oferite celor mai buni elevi sau studenți.

Mass-media, prin programele sale educative, prin prezentarea diverselor tipuri de școli și specializări etc., se înscrie în ansamblul factorilor implicați în orientarea școlară și profesională.

Instituțiile specializate cuprind: cabinetele și laboratoarele de orientare școlară și profesională, Institutul de Științe ale Educației, organizațiile de tineret – prin programele „Infotin”, direcții ale muncii și solidarității sociale, iar pe plan internațional – Asociația Internațională de Orientare Școlară și Profesională (Geneva).

Cei doi agenți implicați direct în procesul de consiliere sunt cei doi factori umani: consilierul – ca specialist, și, respectiv, „clientul” – elevul, studentul, părinți.

Se impun câteva remarci în legătură cu *statutul consilierului școlar din România*.

Pag | 2

Inspectoratul Școlar Județean Vaslui

INTEGRAT – Integrare socio-profesională prin consiliere și practică la locul de muncă (Cod MySmis 2014+:130639)
Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

În anul 1995 apare Legea Învățământului, care reglementează și înființarea *centrelor de asistență psihopedagogică a elevilor, profesorilor și părinților*, care funcționează în fiecare județ și în București. Statutul consilierului școlar este reconsiderat și prin *Regulamentul de organizare și de funcționare a centrului de asistență psihopedagogică și a cabinetelor interșcolare de asistență psihopedagogică*, elaborat în anul 1998.

În acord cu documentele legale amintite mai sus, consilierul școlar român este un cadru didactic (profesor-consilier), care a absolvit studii universitare de Pedagogie, Psihologie, Sociologie și care îmbină activitățile de asistență psihopedagogică cu un sfert de normă de predare și care își poate desfășura activitatea în centrele de asistență psihopedagogică județene (și cel al municipiului București), în cabinetele interșcolare de orientare a carierei (câte 4-6 în fiecare județ), în cabinetele școlare de consiliere.

În activitățile curente ale consilierului școlar sunt incluse aspecte ale *informării de specialitate* (în domeniile teoriilor educației, curriculum, didactică, psihologie și metode de cunoaștere psihologică a elevilor, managementul și sociologia educației), *consultare și examinare de specialitate, perfecționare, cercetare pedagogică, orientare școlară și profesională* cu implicarea factorilor responsabili – școala, familia, comunitatea.

Activitățile consilierului școlar vizează în special sprijinirea procesului de adaptare și integrare a elevilor în comunitatea școlară și locală, proiectarea pedagogică adecvată a activității didactice și educative, dar și elaborarea de programe de formare diferențiată.

OBIECTIVE ȘI FUNCȚII ESENȚIALE ALE CONSILIERII

Scopul fundamental al consilierii educaționale este asigurarea unei funcționări optime a individului sau grupului, scop care se poate atinge prin împlinirea obiectivelor consilierii: promovarea sănătății și a stării de bine; dezvoltare personală; prevenție.

Consilierea în vederea unei corecte orientări școlare și profesionale are *obiective și funcții specializate* bine definite:

- cunoaștea și autocunoașterea personalității elevilor, în vederea corelației cât mai eficiente între posibilități-aspirații și cerințe socioprofesionale; stimularea elevilor capabili de performanțe superioare să opteze pentru domenii profesionale în concordanță cu aptitudinile speciale de care dispun etc.;
- educarea elevilor în vederea unor opțiuni școlare și profesionale corecte și realiste; facilitarea percepției categoriilor socioprofesionale și de apreciere a situațiilor reale de muncă, de respect pentru fiecare domeniu de activitate;
- îndrumarea și consilierea elevilor în scopul planificării propriilor studii în raport de viitoarele proiecte profesionale și de carieră; sprijinirea elevilor în prefigurarea proiectivă a devenirii;
- informarea școlară și profesională, ce vizează cunoașterea unor informații corecte și suficiente despre profesie și domenii profesionale, cunoașterea realităților economice și sociale, precum și a riscurilor și avantajelor profesionale; informarea părinților cu privire la posibilitățile de formare ale elevilor, precum și cu dinamica obiectivă a rutelor școlare și profesionale;
- corectarea opțiunilor formulate eronat, reorientarea prin consiliere;
- consilierea elevilor, profesorilor și părinților are în vedere elemente de examinare psihologică și psihosocială a elevilor în general, și a elevilor-problemă în special, aspecte ale adaptării acestora la mediul școlar, familial și informal, prevenirea și rezolvarea cazurilor de eșec și abandon școlar, orientarea școlară și profesională a elevilor, adaptarea în școală-familie-comunitate;
- proiectarea măsurilor specifice pentru optimizarea activităților educative;
- sprijinirea activităților de perfecționare și de cercetare pedagogică organizate zonal de instituțiile de specialitate;
- elaborarea materialelor necesare administratorilor școlari pentru optimizarea activităților manageriale educaționale, desfășurate la nivel teritorial și local.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

În ceea ce privește consilierea și orientarea persoanelor cu cerințe educative speciale, în România domeniul nu este pe deplin conturat, până în acest moment nici o instituție de învățământ superior neavând un program adecvat de pregătire a unui asemenea tip de specialist. Practic, în aceste momente, specialiștii în domeniul Psihopedagogiei speciale sunt abilitați să ofere servicii de consiliere persoanelor cu handicap intelectual sau motor, cu probleme de auz sau de vedere, de comunicare, de comportament, de învățare. O categorie specială o reprezintă copiii supradotați – pentru care, în câteva zone ale țării, au fost puse la punct programe educative de excepție, care înglobează și asistență de tip consiliere și orientare.

METODE ȘI TEHNICI UTILIZATE ÎN CONSILIERE

În raport de funcțiile esențiale ale consilierii, metodele și tehnicile utilizate pot fi de mai multe categorii:

1. *Metode de cunoaștere a personalității celui consiliat* prin teste și chestionare de interese profesionale. Ilustrativ în acest sens este testul Holland, din care prezentăm câteva secvențe, pentru a înțelege modul său de construcție:

„În chestionarul de tip Holland sunt date mai multe activități. Subiecții vor trece în dreptul fiecăreia din acestea, în căsuța hașurată, o cifră care va semnifica dacă activitatea respectivă place, displace sau este indiferentă. Astfel: cifra 2 – dacă place; cifra 1 – dacă este indiferentă și 0 (zero) – dacă displace:

Nr. crt.	Activitatea	1	2	3	4	5	6
1	Să repara ceasuri și bijuterii						
2	Să fii numărător de bani (într-o bancă)						
3	Să intervievezi persoane pe probleme comunitare						
4	Să faci experiențe științifice						
5	Să conduci un departament administrativ						
6	Să cânti pe o scenă						
7	Să repara motoare de automobile						
8	Să înregistrezi date financiare						
9	Să ajuți persoane cu handicap						
10	Să folosești microscopul în studiu						
11	Să cumperi marfă pentru un magazin						
12	Să fii artist						
13	Să faci mobilier						
14	Să lucrezi cu mașini de calcul						
15	Să fii lucrător social						
16	Să citești cărți, reviste științifice						

Chestionarul cuprinde, în continuare, alte 104 tipuri de activități.

Adunând pe verticală punctele din cele șase coloane, rezultă un anumit tip de personalitate (preponderentă): realist, investigator, artistic, social, întreprinzător sau convențional.

În aceeași categorie a metodelor de cunoaștere a personalității se înscriu și testele de aptitudini generale și speciale, testele de creativitate, testele de personalitate.

2. *Metode de autocunoaștere a personalității* prin:

- autocaracterizare – structurată de către consilier și realizată cu sprijinul logistic și metodic al acesteia, mai cu seamă în ceea ce privește utilizarea corectă a unor instrumente precum testele, portofoliile, referințele etc;

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

- autoevaluarea – potrivit unor baremuri și criterii de performanță cu ajutorul unor tehnici cât mai obiective.

3. *Metode de informare și documentare*, de marketing personal asupra pieței forței de muncă prin:

- proiecte profesionale și/sau de carieră, care definesc politica proprie în construcția devenirii și realizării socio-profesionale; rutele școlare și profesionale, competențele și nivelurile de performanță cerute de viitoarele profesii, oportunități de carieră etc.;

- târguri ale forței de muncă – prin care vin în contact cu ofertanții unor locuri posibile de muncă, unde participă la interviuri etc.;

- consultarea unor reviste de specialitate, a unor pliante de prezentare etc.;

- vizionarea unor emisiuni TV, video-casete, prin care se prezintă diverse domenii profesionale, medii de muncă;

- consultarea unor pagini web, site-uri cuprinzând informații utile consilierii;

- elaborarea unor scrisori de intenție care, împreună cu CV-ul, prezintă competențele solicitantului, interesele și motivațiile pentru respectivul lor de muncă, intențiile privind dezvoltarea firmei; eventual proiecte manageriale.

4. *Metode de consiliere propriu-zisă (de sfătuire)* prin:

- dezbateri pe probleme de orientare și consiliere, având drept obiectiv fie clarificarea opțiunilor și atitudinilor participanților, fie analiza avantajelor sau dezavantajelor în alegerea unei variante de rute socioprofesionale; clarificarea unor întrebări ale tinerilor, vizavi de evoluția în carieră;

- studiul de caz, metoda situației („case-study”) a incidentului critic, ce determină analiza situației, stabilirea unor variante de decizie a factorilor favorizanți sau defavorizanți pentru fiecare variantă, precum și măsurile corespunzătoare de aplicare a deciziei optime;

- jocul de rol, precum și simularea unei situații pot fi axate pe probleme precum problematica angajării, alegerea profesiei etc.;

- interviul: menit să clarifice problematica pe care se va axa consilierea sau chiar exersarea pentru interviul real prilejuit de angajare.

ERORI POSIBILE ÎN PROCESUL DE CONSILIERE - CU REFERIRE LA CONSILIEREA ADULȚILOR

Nu ne vom referi în cele ce urmează la erorile datorate neaplicării adecvate a tehnicilor de consiliere. Pentru prevenirea lor, sunt suficiente *informarea* și *activitatea practică* desfășurată în condiții de supervizare, urmate de acumularea de experiență profesională. Există însă o serie de fenomene mai puțin plăcute, asociate meseriei de consilier – fie că acesta își desfășoară activitatea în școală sau în alt context social. Acestea sunt problemele obiectivității emoționale. Fenomene bine cunoscute de terapeuți, dar și de alți reprezentanți ai profesiunilor de sprijin – stress-ul, lipsa de încredere, implicarea, identificarea, transferul sau contratransferul, sunt aspecte inerente ale meseriei, în legătură cu care specialiștii trebuie informați și îndrumați.

Implicarea directă apare ori de câte ori consilierul are o relație personală cu clientul, alta decât cea profesională, de consiliere. Este vorba despre situațiile în care cei doi sunt prieteni, amici, rude, sau când îi animă interese comune sau care interferează într-un anumit punct.

Identificarea simplă apare atunci când consilierul se regăsește în „povestea” clientului, recunoaște anumite aspecte ale experienței acestuia ca fiind comune cu ale sale.

Interferența de temă, transferul și contratransferul se manifestă de cele mai multe ori la nivel subconștient, devenind cu atât mai dificilă identificarea și aplicarea strategiilor de stopare a lor.

Interferența de temă apare atunci când o problemă particulară descrisă de client amintește de o situație nerezolvată încă de consilierul însuși. În aceste condiții, consilierul are tendința de a încerca să își rezolve propria problemă, în detrimentul asistării clientului.

Transferul este un concept de bază al abordării psihanalitice și presupune plasarea de către client a unor sentimente și emoții experimentate în trecut (în relație cu altă persoană) în relația actuală cu un

Inspectoratul Școlar Județean Vaslui

INTEGRAT – Integrare socio-profesională prin consiliere și practică la locul de muncă (Cod MySms 2014+:130639)
Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

consilier. Acest proces psihologic nu se limitează doar la situațiile de sprijin, ci poate fi întâlnit și în relația profesor-elev, medic-pacient, șef-subaltern. Acesta este un motiv în plus pentru care viitorii consilieri (în orice specializare) trebuie să fie temeinic instruiți cu privire la această manifestare.

Depresia de epuizare („burnout”) este descrisă de specialiști ca fiind o pierdere progresivă a energiei și a scopurilor consilierului, ca urmare a implicării emoționale excesive în relațiile cu clienții săi.

Contratransferul presupune experimentarea de către consilier a unor sentimente față de client, care sunt de fapt adresate unei alte persoane, din trecutul sau prezentul consilierului. Și pentru că oamenii se regăsesc unul în experiențele de viață ale celuilalt, vor exista întotdeauna experiențe de contratransfer în cadrul relațiilor de consiliere: secretul eficienței presupune doar ca specialistul să recunoască semnele prevestitoare și să mențină neutralitatea.

ELEMENTE DE ETICĂ ȘI DEONTOLOGIE PROFESIONALĂ ÎN CONSILIERE

În România, nu se poate vorbi încă de un cadru etic bine conturat la nivel legislativ, profesiunea de consilier „împrumutând” o serie de reguli etice de la psihologi, pedagogi și sociologi. Ne așteptăm ca, în viitorul nu prea îndepărtat, o dată cu ajustarea cadrului legal referitor la consiliere, să fie definitivat și un astfel de cod profesional, ca un semn că profesiunea de consilier a depășit momentul de interimat și și-a câștigat un spațiu bine definit în peisajul profesional românesc. Pe plan mondial, definitivarea unui cod etic al profesiunii de consiliere este semnul unei maturizări sociale și a unui nivel înalt de acceptanță a profesiunii ca atare de către opinia publică. În general, pentru formularea unor repere etice, modelul este cel american – model verificat de-a lungul timpului și foarte exact elaborat. Documentele americane de referință sunt Codul Etic (*Code of Ethics*) și Standardele de Practică în Consiliere (*Standards of Practice*) ale ACA. Publicate prima oară în 1961, documentele au suferit de-a lungul timpului o serie de modificări.

În prezent, codul etic are opt secțiuni, care tratează: relația de consiliere (profesionalism, moralitate etc.); confidențialitatea (informațiilor, rezultatelor, terapiilor); responsabilitatea profesională (în fața comunității); relația cu alți specialiști (colaborare interdisciplinară); evaluarea și interpretarea rezultatelor (obiectivitate și corectitudine); cursurile și supervizarea (nivel științific, academic etc.); cercetarea și publicistica (etica experimentului psihopedagogic); rezolvarea problemelor de natură etică (la nivelul grupurilor școlare și sociale).

Consilierea educațională, așa cum ni se înfățișează ea astăzi, este un fenomen social, mai mult decât o profesiune oarecare. Este probabil una dintre foarte puținele „meserii” care presupune un efort interdisciplinar și o viziune de ansamblu asupra persoanei copilului, elevul de astăzi, adultul și specialistul de mâine.

Întocmit de,
Daniela Laic-CECP